

Planprogram for samfunnsplan

Innhold

Hva er et planprogram?

Hva er en kommuneplan?

Formålet med planarbeidet

Rammer og føringer

Organisering av arbeidet

Tidsplan

Medvirkning og kommunikasjon

Utfordringsbildet

Sentrale tema/fokusområder

Utredningsbehov

Hva er et planprogram?

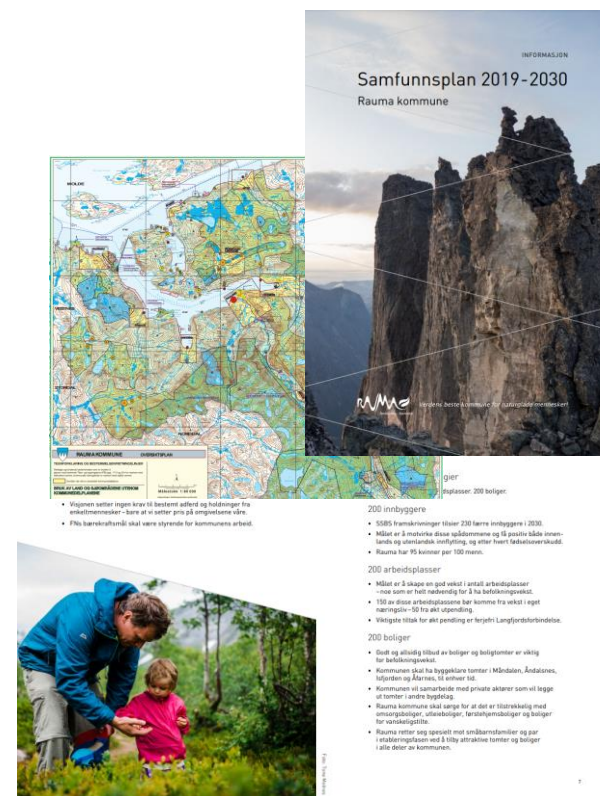
Dette er et planprogram. Det legger rammer for utarbeidelse av ny samfunnsdel i kommuneplanen. Det er altså en «plan for planen».

- Planprogrammet beskriver formålet med planarbeidet og hvordan planen skal utarbeides. Som rammer og føringer, fremdriftsplan og hvordan vi skal drive involveringsarbeid i planarbeidet.
- Planprogrammet inkluderer også en beskrivelse av utfordringsbildet samt hvilke temaer som vil vektlegges og behovet for utredninger.
- Planprogrammet skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn samtidig med varsling av planoppstart.

Hva er en kommuneplan?

Alle kommuner skal ha en kommuneplan; bestående av en samfunnsdel og en arealdel. Kommuneplanen gjelder for en 12- års periode og er kommunens overordnende styringsdokument for samfunnsutvikling og arealbruk.

- **Kommuneplanens samfunnsdel** er styringsverktøyet kommunestyret skal bruke til å sette retning og mål, slik at handlingsrommet brukes til å styre kommunen mot en villet samfunnsutvikling. For at samfunnsdelen skal være politisk relevant og nyttig styringsverktøy bør den være mål- og handlingsrettet og peke ut noen prioriterte satsingsområder. Samfunnsdelen inneholder også en arealstrategi som legger sterke føringer for kommuneplanens arealdel. Mål og strategier i samfunnsdelen følges opp gjennom konkrete tiltak i handlings- og økonomiplanen som har et fireårsperspektiv, men rulleres årlig.
- **Kommuneplanens arealdel** består av planbeskrivelse, kart og bestemmelser. Plankartet angir arealbruk, og bestemmelsene gir rammer og betingelser for arealbruken, påfølgende regulering av områder og bygging i kommunen.

Illustrasjon: Samfunnsdelen og arealdelen utgjør til sammen kommuneplanen.

Formålet med planarbeidet

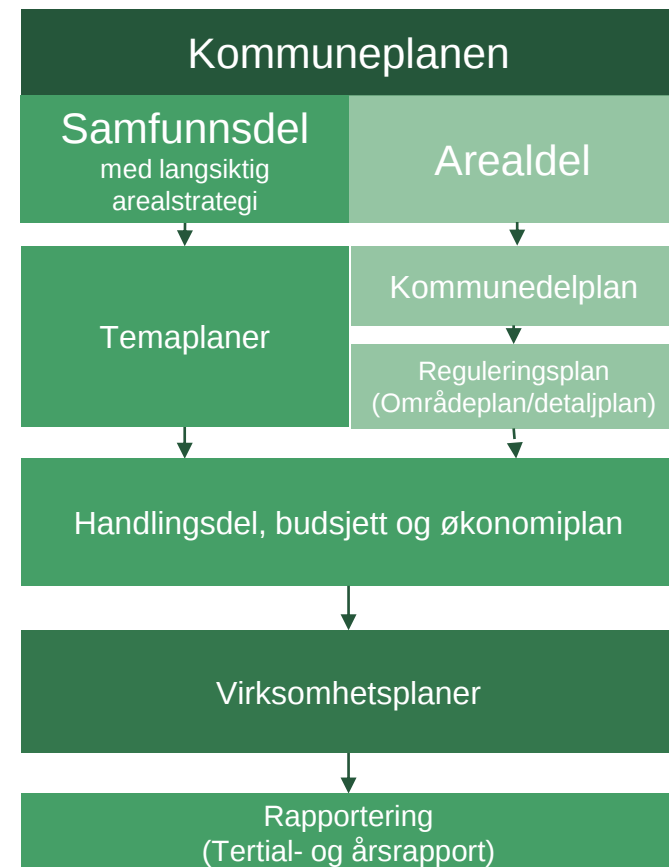
Målet med planarbeidet er å lage en ny samfunnsdel. Samfunnsdelen skal være et strategisk styringsverktøy som gir tydelige mål og prioriteringer for kommunens utvikling, både for samfunnet og for organisasjonen. Den skal legge føringer for øvrige kommunale planer og beslutninger.

Planarbeidet skal:

- Samle og systematisere kunnskap om samfunnsutviklingen i Rauma, og identifisere de viktigste utfordringene og mulighetene for kommunen.
- Styrke politisk og administrativ styring gjennom tydelige strategier for samfunnsutvikling.
- Fremme bred medvirkning og engasjement blant innbyggere, næringsliv og frivillige aktører.

Samfunnsdelen skal være et dynamisk og anvendelig verktøy som gir både politikere, administrasjon, næringsliv og innbyggere et felles grunnlag for å skape en attraktiv og livskraftig kommune. Den skal være en overordnet plan som setter retning for fremtidig planlegging og politiske prioriteringer i Rauma.

Samfunnsplanen med arealstrategi vil gi sentrale føringer for utarbeidelse av kommuneplanens arealdel.

Figur 1: Samfunnsdelen og arealdelen utgjør sammen kommuneplanen. Kommuneplanen skal være førende for all virksomhet i kommunen.

Rammer og føringer

Det er flere ting som setter rammer og føringer for arbeidet med samfunnsplanen. Det er blant annet internasjonale- og nasjonale føringer, Kommunebrevet fra Statsforvalteren og det er regionale og kommunale føringer.

Internasjonale føringer:

- FNs bærekraftsmål: Disse 17 målene legger grunnlaget for bærekraftig utvikling og skal integreres i kommunens planlegging for å sikre sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft.

Illustrasjon: FNs bærekraftsmål

Rammer og føringer

Nasjonale føringer

Plan- og bygningsloven (PBL): Denne loven styrer all planlegging i Norge og krever at kommunene utarbeider en samlet kommuneplan som omfatter både samfunnsdel og arealdel.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging: Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Det går fram av plan- og bygningsloven paragraf 3-5 og 6-1.

- Forventningene skal følges opp i arbeidet med planstrategier og planer i fylkeskommunene og kommunene og legges til grunn av statlige myndigheter når de deltar i planprosessene. Disse forventningene gir viktige rammer og føringer for kommunens planarbeid, inkludert implementering av FNs bærekraftsmål.
- Dokumentet har fem overordnede perspektiver: Samordning og samarbeid i planleggingen, trygge og inkluderende lokalsamfunn, velferd og bærekraftig verdiskaping, klima, natur og miljø for framtida, samfunnssikkerhet og beredskap. I hvert av de fem kapitlene framheves regjeringens prioriteringer for hvordan aktuelle utfordringer på området kan møtes gjennom den regionale og kommunale samfunns- og arealplanleggingen. Hvert kapittel ender opp i konkrete forventningspunkt.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027

Vedtatt ved kongelig resolusjon 20. juni 2023

Kommunal- og distriktsdepartementet

Illustrasjon: Regjeringens forventninger

Rammer og føringer

Kommunebrevet 2025

Er et årlig skriv med nasjonale forventninger til kommunene, for å sikre at nasjonal politikk blir gjennomført lokalt. I årets forventningsbrev trekkes det frem forventninger på følgende områder:

- Samarbeid og omstilling
- Kommuneøkonomi
- Barn og unge
- Integrering og bosetting
- Helse og omsorgstjenester
- Trygg og fremtidsretta samfunnsutvikling og arealbruk
- Bærekraftig landbruksforvaltning
- Samfunnssikkerhet og beredskap

Fra Kommunebrevet 2025: «Det trengs mot til å ta upopulære, men strategiske avgjerder. Både kommuneøkonomien og tenestene som kommunen gir må bli meir berekraftige. Politikarar over heile fylket må løfte blikket og forstå si tid. Berekraftige og gode val er ikkje nødvendigvis enkle, men heilt nødvendige.»

Rammer og føringer

Regionale føringer

Fylkesplan for Møre og Romsdal 2025 – 2028: Fylkesplanen er delt inn i fire hovedmålområder: samarbeidsfylket, miljøfylket, inkluderings- og kompetansefylket, og verdiskapingsfylket. Hovedmålet med planen er å sikre bærekraftig utvikling, tilrettelegge for vekst og samarbeid, og skape et fylke som er attraktivt å bo og jobbe i.

Kommunale føringer

Kommunal planstrategi

Beredskapsplan

Besøksstrategi for Rauma kommune

Boligosial plan

Frivilligplan

Handlingsplan for elevenes psykososiale læringsmiljø

Handlingsplan for et godt psykososialt barnehagemiljø

Klima- og miljøplan

Kulturmiljøplan

Oppvekstplan

Kommunedelplan naturmangfold (under utarbeidelse)

Helse og omsorgsplan (under utarbeidelse)

Folkehelseplan inkl. plan mot fattigdom (under utarbeidelse)

Plan for psykisk helse og avhengighet (under utarbeidelse)

Kulturplan (under utarbeidelse)

Illustrasjon

Organiseringen av planarbeidet

Planen skal bygges på et kunnskapsgrunnlag som legger grunnlag for målsettinger og prioriteringer i planen.

Organisering

Planarbeidet skal utarbeides hovedsakelig av en tverrfaglig administrativ arbeidsgruppe, bestående av representanter fra samtlige tjenesteområder. Andre relevante fagpersoner vil kobles på når det er aktuelt.

Planen skal behandles politisk, i formannskapet og Rauma kommunestyre. I planarbeidet ønsker vi et godt og tett samarbeid med politikerne, det blir derfor satt opp ytterligere møter for å sikre god politisk involvering og forankring. Videre vil eventuelt ulike eksterne fagpersoner inviteres til å bidra underveis i prosessen.

Gjennom planprosessen vil vi involvere Rauma-samfunnet. Det blir fokus på god informasjon fra kommunen samt medvirkningsaktiviteter. Se mer om dette under medvirkning.

Planen skal bygges på en kunnskapsgrunnlag som legger grunnlag for målsettinger og prioriteringer i planen.

Økonomi

Aktuelle kostnadsposter i planarbeidet kan eksempelvis være folkemøter, utredninger, kommunikasjon, annonsering og eventuelle publiseringer. I budsjettet er det avsatt en post på 250.000 kroner til slike aktiviteter, samt 150.000 kroner for ekstra møter med politikere.

Tidsplan

Verdt å merke seg er perioden august – november. Dette er månedene der det blir lagt opp til en rekke medvirkningsaktiviteter.

År	Hendelse	Dato
2025	Politisk behandling av planprogram i formannskapet	19.03.25
	Varsling av planoppstart og planprogram på høring til offentlig ettersyn	20.03.25
	Høringsperiode over	01.05.25
	Politisk behandling av planprogram etter høring i formannskapet	04.06.25
	Vedtak av planprogram i kommunestyret	19.06.25
2026	Planarbeid: Arbeidsperiode med kunnskapsinnhenting, utredninger og medvirkningsaktiviteter	juli – november
	Ferdigstille planforslag	november – desember
	Politisk behandling av planforslag i formannskapet	Første møte i januar 2026
	Planforslag på offentlig ettersyn (6 ukers høringsperiode)	
	Endelig vedtak av kommuneplanens samfunnsdel i kommunestyret	Mars

- Planen skal utarbeides etter prosessregler for kommuneplaner etter plan- og bygningsloven, for å sikre bred medvirkning og politisk forankring. Dette innebærer at planen behandles politisk og at det vil åpnes for at alle som ønsker kan komme med innspill underveis i planarbeidet.
- Oppstart av planarbeidet varsles samtidig som dette planprogrammet sendes ut på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Det blir medvirkning for alle i forbindelse med høringsprosesser.

Medvirkning og kommunikasjon

I planarbeidet legges det opp til aktive former for dialogbaserte prosesser. Dette vil ikke bare gjelde i forbindelse med de formelle planprosessene, men også i arbeidet med analyser og kunnskapsinnhenting som skal legges til grunn for planleggingen.

Eksempler på aktiviteter som planlegges å gjennomføres:

- Arbeidsverksted med politikere / innbyggere / næringsliv / interesseorganisasjoner / ansatte i Rauma kommune
- Deltakelse i politiske råd, slik som ungdomsråd, eldreråd, råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Pizza og plan med ungdommer
- Intervjuer, samtaler og digitale spørreundersøkelser med ulike målgrupper
- Gjestebud
- Temadager (eksempelvis knyttet til hovedmålene i planen)

For å få god effekt ut av medvirkningsaktivitetene, er det vesentlig at vi når ut slik at man får med seg mulighetene man har til å delta aktivt. Fokus på god kommunikasjon blir derfor viktig. Det vil opprettes en egen side på kommunens hjemmeside der man kan finne informasjon om selve planarbeidet, hendelser/aktiviteter mm. Kommunen ønsker å kommunisere på en folkelig måte, i ulike type kanaler for å nå ulike typer grupper. Dessuten har vi et ønske om å ta i bruk allerede eksisterende forum, for både kommunikasjon og medvirkning, slik som næringspub, innovasjonsfestivalen, fjellfestivalen, møteplassen etc.

En vesentlig del av planarbeidet vil også bestå i folkeopplysningsarbeid. Som samfunn står vi sterkere dersom man har en felles forståelse av kommunens utfordringsbilde.

Involvering er igangsatt

Det er allerede gjennomført flere aktiviteter internt i organisasjonen for å sikre intern forankring.

- Samfunnsplanlegger har deltatt på møter i ledergrupper, samt hatt arbeidsverksted for enkelte tjenesteområder.
- Det har vært deltakelse i ungdomsråd, eldreråd og råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Det har også vært avholdt en halvdags samling med politikerne.
- Samfunnsplanlegger har holdt innlegg på næringspub og boligkonferansen.

Fokuset så langt har vært å informere om at arbeidet med ny plan er i gang, samt kommunikasjon knyttet til deler av utfordringsbildet.

Politikersamling: Halvdags samling med politikerne ble arrangert 14. Februar 2025.

Utfordringsbildet

Balanse mellom langsiktige og mer kortsiktige utfordringer

- I arbeidet med å forstå utfordringsbildet i Rauma kommune står vi overfor både akutte og mer kortsiktige og langsiktige utfordringer.
- Noen av dem har en umiddelbar effekt på kommunens drift, økonomi og innbyggere – som mangel på arbeidskraft, demografiske endringer og barns helse og trivsel. Slike utfordringer merkes raskt og krever umiddelbare tiltak, ofte synlige i kommunebudsjettet.
- Samtidig står vi overfor mer langsiktige utfordringer knyttet til klimaendringer, naturmangfold og arealbruk. Klimaendringer og naturtap kan føles fjernere i hverdagen, men disse endringene skjer gradvis og vil over tid få stor betydning for både samfunn, næringsliv og livskvalitet.
- Å balansere de kortsiktige behovene med langsiktige hensyn er derfor avgjørende for å sikre en bærekraftig utvikling av kommunen.

De neste sidene beskriver Rauma kommunes utfordringsbilde:

- Ikke nok hender
- Demografisk sammensetning
- Barn og unge sin helse, trivsel og mestring
- Integrering
- Beredskap
- Klimaendringer; et varmere, våtere og gjengrodd Rauma
- Arealbruk og naturmangfold
- Kultur sin rolle i samfunnsutviklingen

Ikke nok hender

Hvorfor er dette en utfordring?
Fordi det ikke blir nok folk til å løse oppgavene

- Perspektivmeldingen 2024 tydeliggjør de store demografiske utfordringene norske kommuner står overfor. En aldrende befolkning kombinert med lave fødselstall vil føre til at andelen eldre øker, mens antall personer i yrkesaktiv alder reduseres. Dette skaper en skjevhet i forsørgerbyrden.
- Med færre yrkesaktive reduseres skatteinntektene og vi blir relativt færre til å utføre oppgavene. Dette svekker kommunenes økonomiske bærekraft og evne til å opprettholde et godt tjenestetilbud. Dette blir ekstra tydelig innen pleie- og omsorgssektoren.
- I 2034 vil Rauma ha behov for 34 nye årsverk innen pleie og omsorg, men det er kun forventet at 29 personer vil tre inn i arbeidsfør alder. Selv om alle disse valgte jobber innen omsorg, vil det ikke være noen tilgjengelige til andre viktige funksjoner i kommunen eller øvrig næringsliv.

34 nye årsverk:

Det er det estimerte behovet for nye årsverk innen pleie og omsorg (gitt samme ressursinnsats), i Rauma i 2034

29 «nye» personer:

Dette er antall «nye» personer som har tredd inn i arbeidsfør alder (nye fratrukket de som pensjonerer seg) i Rauma i 2034.

La oss anta at alle de nye går inn i pleie og omsorgssektoren: $29 - 34 = -5$

Merknad: Tallet på nye personer er i utgangspunktet 49.

Tallet 49 er nedjustert, med antakelser om at 1/5 er utenfor arbeidslivet (basert på tall fra NAV) og at 1/5 er flyktninger som ikke kommer til å bli værende.

Forsørgerbrøken, som viser forholdet mellom antall yrkesaktive og antall over 65 år, har endret seg markant i Rauma.

Denne utviklingen påvirker både kommunens økonomi og evnen til å produsere nødvendige tjenester.

Dette er ikke bare en lokal utfordring, men et nasjonalt problem, spesielt i distriktene. Realiteten er at vi ikke kan rekruttere oss ut av denne situasjonen – det vil kreve nye løsninger og tilpasninger for å sikre bærekraftig tjenesteproduksjon i fremtiden.

For at Rauma skal utvikle seg som en attraktiv kommune for næringsliv og verdiskaping, trengs det både stabilitet og fornyelse. Da trengs det folk. Og folk er mangelvare, og blir større mangelvare i tiden fremover.

Når befolkningen i arbeidsfør alder synker, reduseres også grunnlaget for entreprenørskap, innovasjon og nyskaping. Relativt sett færre tilbakeflyttere og tilflyttere og mindre mangfold i kompetanse og bakgrunn kan føre til at lokalsamfunnet går glipp av nye ideer og muligheter.

Figur 2: forsørgerbrøken. Vi blir stadig færre folk til å produsere tjenester. Selv om vi blir færre folk, vil tjenestebehovet øke, uten noen forventning om lavere kvalitet.

Hvordan kan næringslivet i Rauma utvikle seg, uten tilgang på folk?

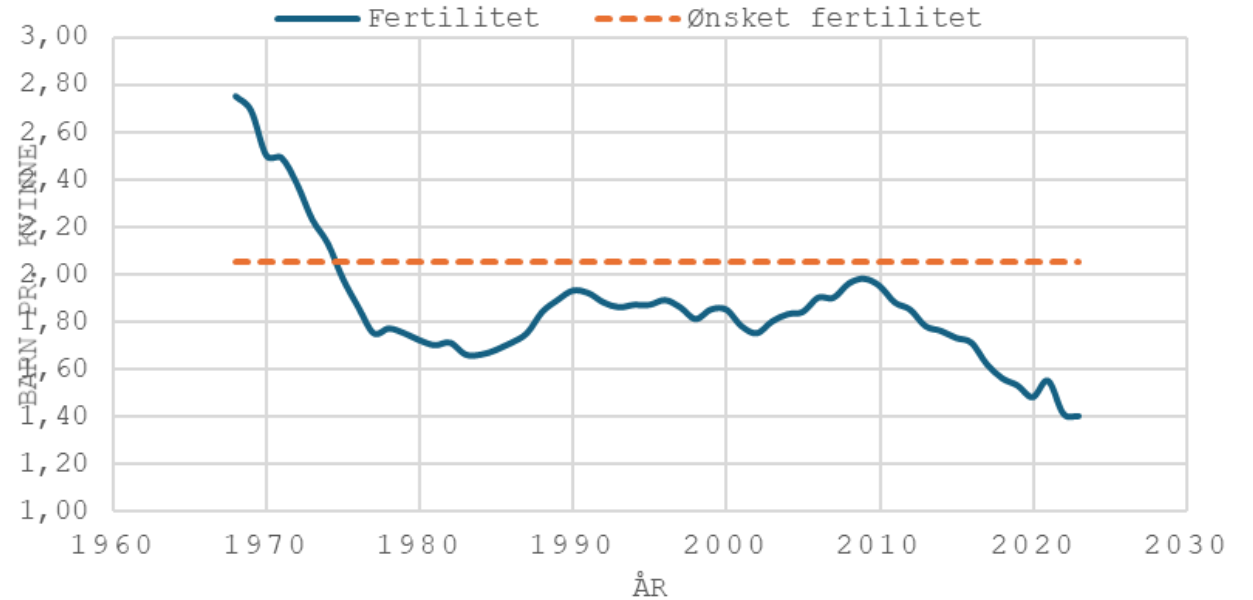
Hvordan vil arbeidsmarkedet vårt bli påvirket av mangel på hender i store byer som Oslo, Trondheim og Bergen?

Demografisk sammensetning

Hvorfor er dette en utfordring?

Behov for omstilling av de kommunale tjenestene og tilgang på arbeidskraft er nært knyttet til den demografiske utviklingen.

- Figuren øverst til høyre viser en markant nedgang over tid i gjennomsnittlig antall fødte barn per kvinne i Norge (fødselsraten)
- For å opprettholde folketallet må fødselsraten per kvinne være 2,1, dersom vi ikke har netto innvandring.
- Den demografiske sammensetningen i Rauma er også i endring, med en forventet nedgang i antall barn og unge - og personer i arbeidsfør alder. Dette er en endring som har pågått over flere år.
- Til tross for dette ventes kommunens folketall å holde seg relativt stabilt på grunn av en økning i antall 80-åring.

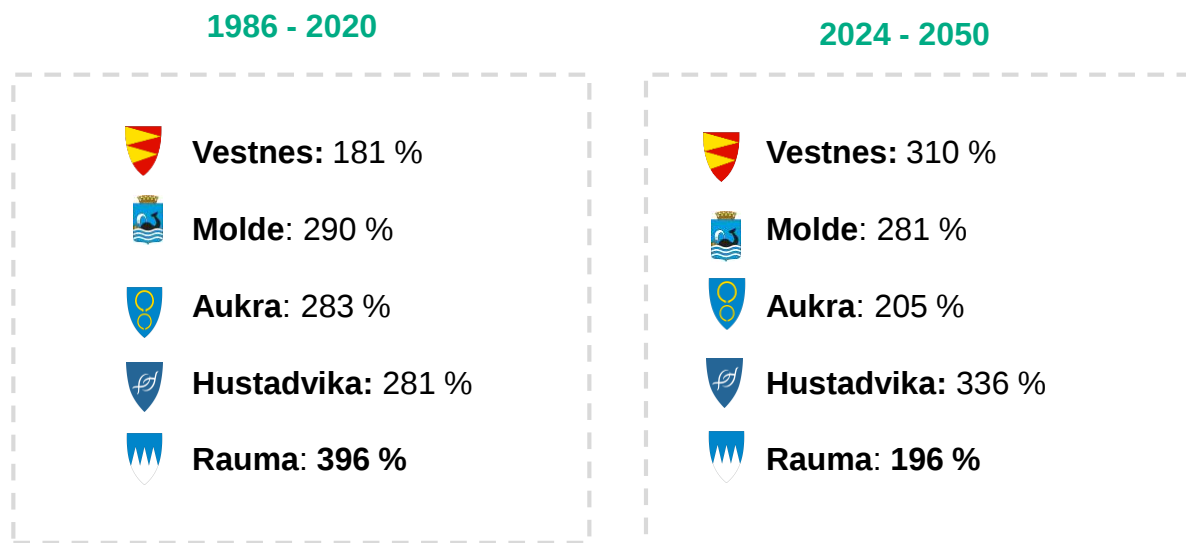
M	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0-5 år	430	430	431	423	431	421	420
6-15 år	916	904	903	884	858	846	820
16-66 år	4 415	4 438	4 422	4 404	4 403	4 385	4 368
67-79 år	1 078	1 069	1 060	1 082	1 067	1 051	1 047
80-89 år	366	379	404	418	448	483	497
90 år og eldre	94	100	96	98	94	90	96
Sum	7 299	7 320	7 316	7 309	7 301	7 276	7 248

Befolkningsframskrivninger TF M Rauma kommune. Kilde: SSB/TF

Rauma kommune har de siste tiårene opplevd en betydelig vekst i de eldre aldersgruppene sammenlignet med omkringliggende kommuner.

- Utfordringen knyttet til befolkningssammensetning gjelder for kommune-Norge, ikke bare Rauma. Likevel er det interessant å se hvordan vi skiller oss ut.
- Figurene til høyre viser at Rauma har opplevd en relativt sett stor vekst i aldersgruppen 90+ frem til nå, sammenlignet med omkringliggende kommuner. Fremover er imidlertid veksten i denne gruppen langt lavere enn omkringliggende kommuner.
- Vi har altså kommet lengre i omstillingen enn omkringliggende kommuner.

Prosentvis endring i aldersgruppen 90+

Figur 3: Prosentvis endring i aldersgruppen 90+ hhv 1986 – 2020 og 2024 - 2050. Endringene Rauma kommune opplevde i aldersgruppen 90+ var langt større enn det de andre romsdalskommunene opplevde frem mot 2020. Fremover opplever imidlertid Rauma en mindre endring i denne aldersgruppen enn våre omkringliggende kommuner.

Hvorfor har Rauma kommet lengre i omstillingen enn våre omkringliggende kommuner?
En viktig forklaring på denne utviklingen er Raumas historie med konfeksjonsindustrien i Isfjorden.

- Denne industrien tiltrakk seg svært mange kvinner, noe som førte til en stor bølge med tilflytting og familieførøkelser.
- Etter dette industrieventyret har det imidlertid ikke vært tilsvarende vekstimpulser med like stor grad av tilflytting. Dermed har forholdet mellom eldre og personer i arbeidsfør alder skilt seg ut her i Rauma.
- Dette har bidratt til at Rauma har opplevd en tidligere vekst i andelen eldre enn de omkringliggende kommunene.

Sy-salen i Storm konfeksjonsfabrikk i 1954. På det meste var det 230 ansatte ved fabrikk, og mange av disse var tilflyttere som slo seg ned i bygda. På denne fabrikk ble blant annet uniformene for Kon Tiki-ekspedisjonen til Thor Heyerdahl sydd.

Noe som skiller konfeksjonsindustrien fra oljeeventyret her i Rauma på 70-tallet, er at de som kom tilflyttende i stor grad ble værende. Under byggingen av oljeriggene og gassrørene på 70-tallet var en stor del av de tilflyttende utenlandske menn, som reise hjem igjen da industrieventyret var over.

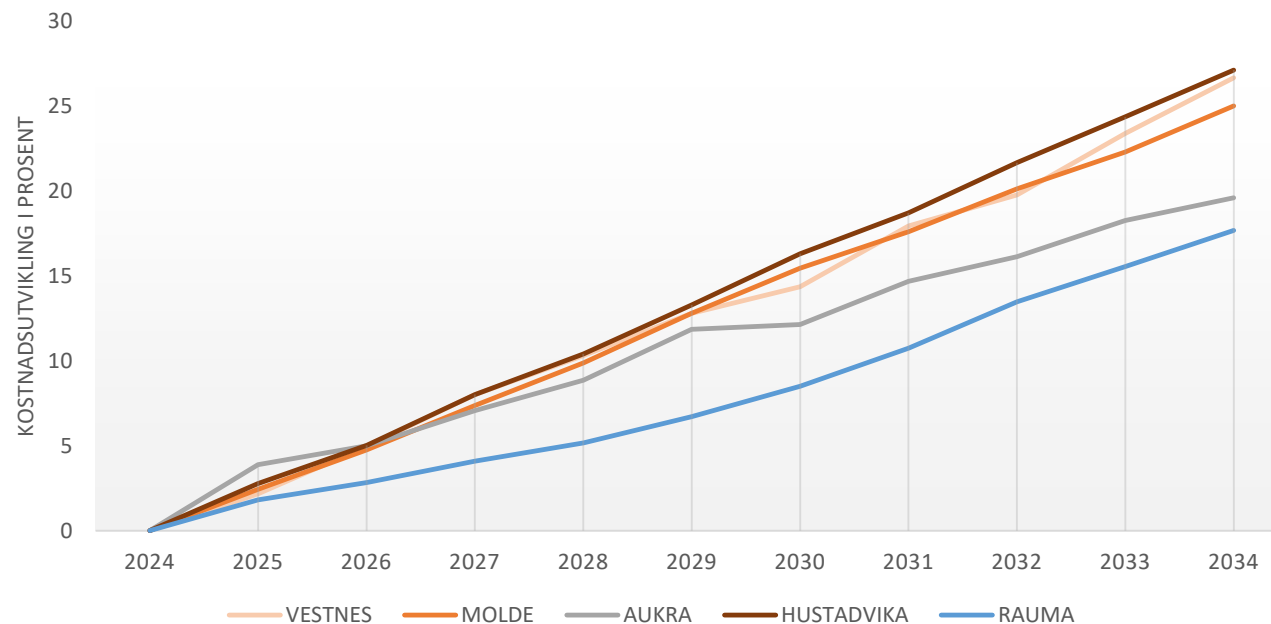

Fabrikk og nyskolen, 1950. Under storhetstiden på 40- og 50-tallet var det mellom 20 og 30 fabrikker i Isfjorden.

Den demografiske utviklingen har ført til at kommunen allerede har hatt store kostnadsøkninger, særlig innen helse- og omsorgstjenester.

Grafen nedenfor som viser kostnadsutviklingen frem mot 2034, illustrerer tydelig denne situasjonen. Mens de andre kommunene forventes å oppleve en kraftigere vekst i kostnader, er Raumas kostnadsøkning mer moderat sammenlignet med dagens nivå. Den slakere stigningen i grafen for Rauma skyldes nettopp at kommunen allerede har håndtert en stor del av utfordringene knyttet til en aldrende befolkning som andre kommuner nå planlegger for.

Figur 4: Figuren viser at våre utgifter til pleie og omsorg, som utelukkende er drevet av demografiske endringer, stiger mindre enn hva omkringliggende kommuner opplever. Dette skyldes at vi allerede har hatt en betydelig vekst i antall eldre, sammenlignet med de andre kommunene.

Om prognoser og statistikk

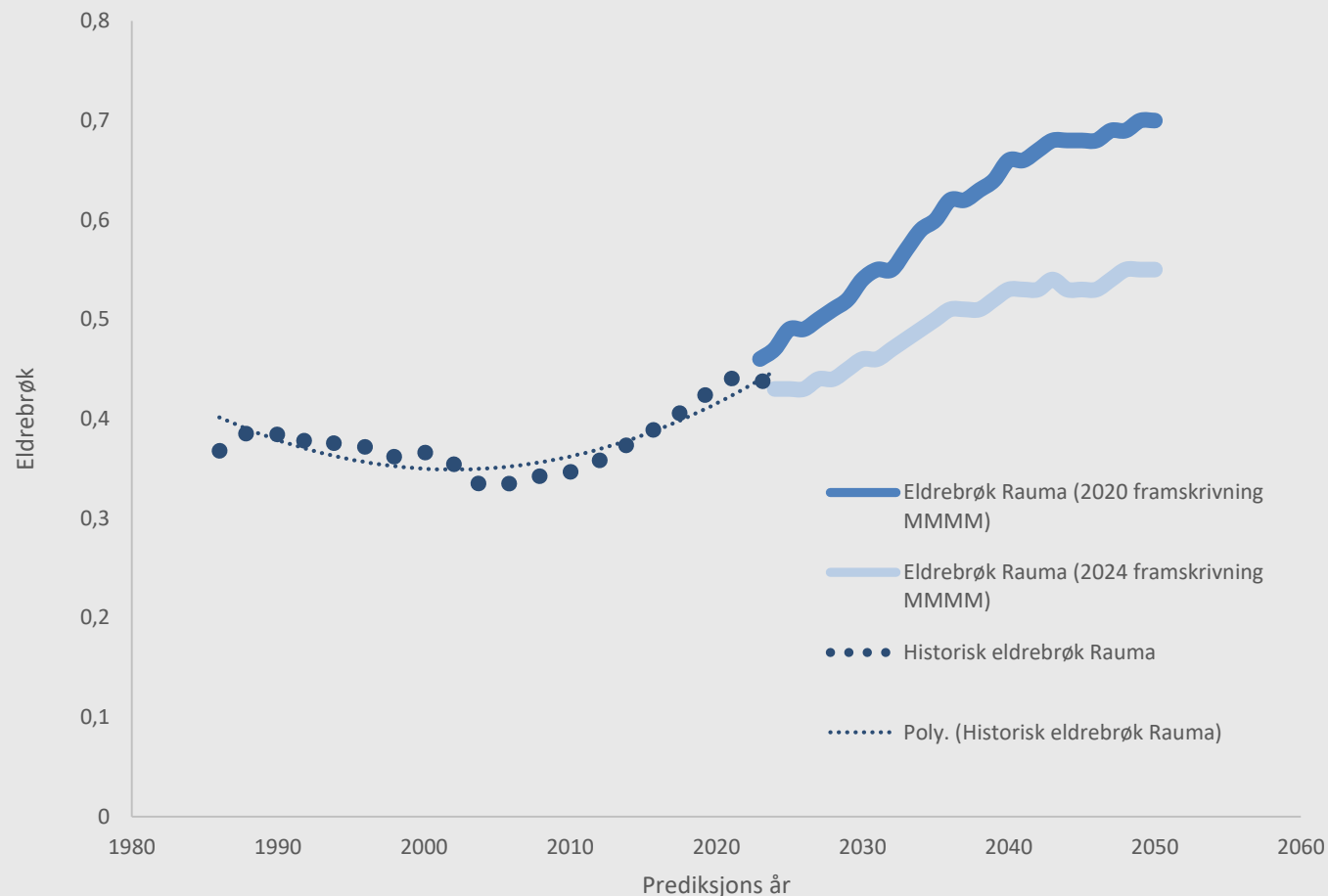
Vi bygger på SSBs framskrivningsmodeller som beregner hvordan befolkningen i et område forventes å utvikle seg, basert på faktorer som fødsler, dødsfall, innvandring og utvandring.

Tidspunktet for framskrivningen påvirker prognosene. Endringer i for eksempel fødselstall, grensejusteringer eller migrasjonsmønstre kan derfor påvirke resultatene betydelig.

Dette kommer tydelig frem i grafen til høyre. Den mørkeblå linjen viser framskrivningene fra 2020, mens den lyseblå linjen viser framskrivningene fra 2024.

Forskjellen mellom disse skyldes i stor grad akuttmottaket av flyktninger i Isfjorden. De fleste av de ankomne var voksne i arbeidsfør alder, samt barn. Siden en stor andel av disse ikke vil bosette seg permanent i kommunen, fremstår 2024-framskrivningene som noe optimistiske.

Rauma kommune har tidligere hatt en tendens til å overgå SSBs framskrivningsmodeller (hovedalternativet). Den faktiske eldrebrøken vil derfor trolig ligge et sted mellom anslagene fra 2020 og 2024. For analysen er det viktig å være bevisst på hva dette innebærer. Vi har derfor fått Telemarkforskning til å lage en justert prognose der akuttmottaket korrigeres for.

Figur 5: Jo brattere linjen er, desto lavere er forholdstallet mellom arbeidsfør alder og 65+. Den mørkeblå linjen, 2020-framskrivningen, indikerer at Rauma-samfunnet raskere får flere eldre per arbeidsfør, enn det som er tilfellet med 2024-framskrivningen.

Barn og unge sin helse, trivsel og mestring

Resultater fra Ungdata-undersøkelsen viser at ungdommene i Rauma har flere utfordringer

Rauma skiller seg negativt ut sammenlignet med landssnittet på følgende punkter:

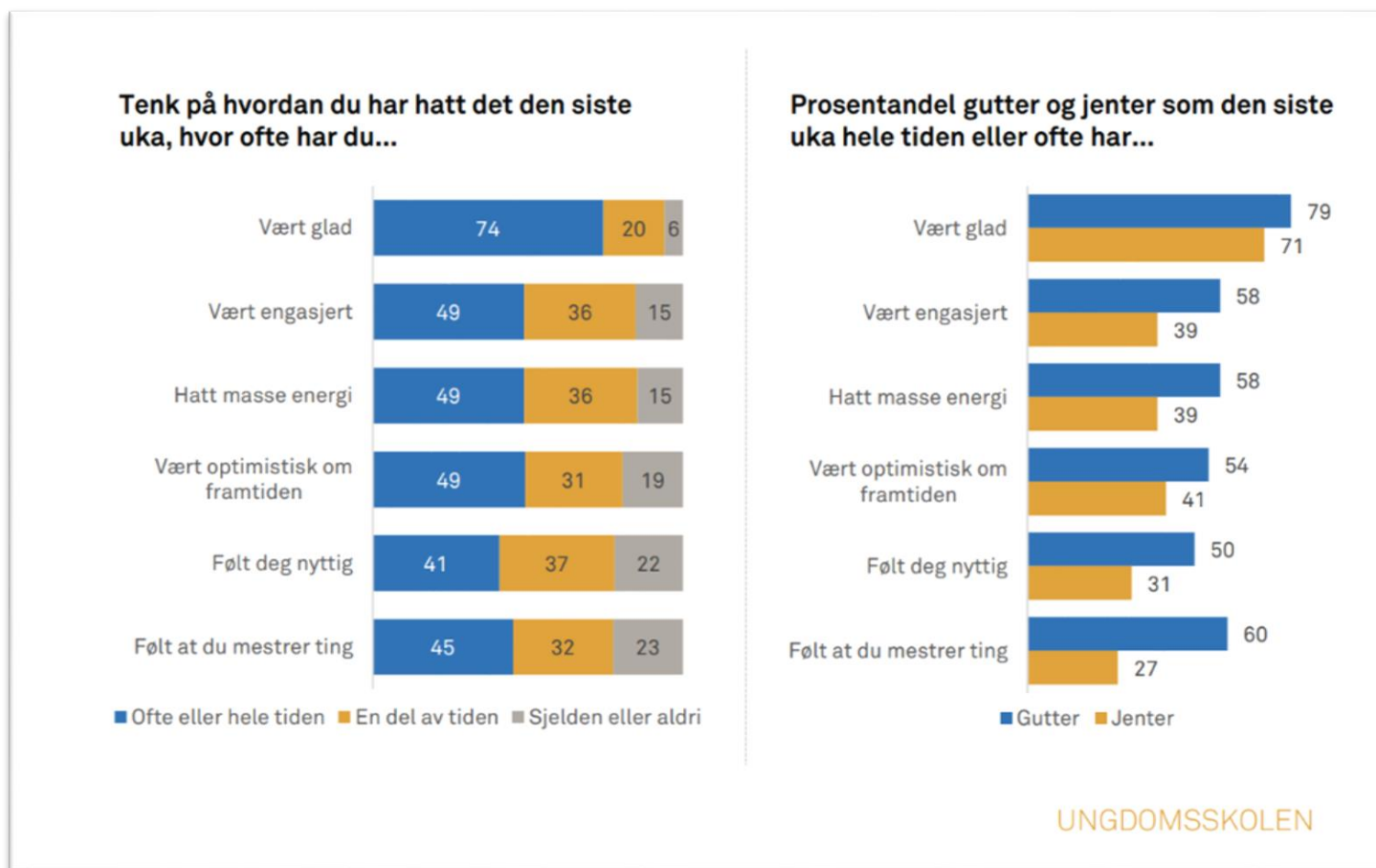
- Skjermbruk
- Søvn
- Alkohol
- Helse
- Utenforskap
- Kriminalitet

Det å skape gode rammer for en helsefremmende hverdag og et godt forebyggede arbeid, vil tjene både enkeltindividet og samfunnet.

Hvorfor er dette en utfordring?

- Høy skjermbruk og lite søvn kan påvirke både barnas fysiske og psykiske helse og kan påvirke evnen til læring negativt.
- At alkohol er vanlig og tillates av foreldre allerede på ungdomsskolen vil etter all sannsynlighet øke drikkepresset i ungdomsgruppen.
- Økende utenforskap blant unge gir større risiko for fremtidige sosiale og økonomiske utfordringer.

Ungdata kartlegger flere aspekter ved unges livskvalitet. Flere unge rapporterer om lite opplevd mestring.

Høyt stressnivå og søvnproblemer

Mange barn og unge rapporterer om søvnproblemer, høyt stress og helseplager, særlig muskel- og skjelettsmerter. Dette påvirker både fysisk og psykisk helse, og reduserer evnen til å mestre hverdagen.

Opplevelse av å være til nytte og opplevd mestring

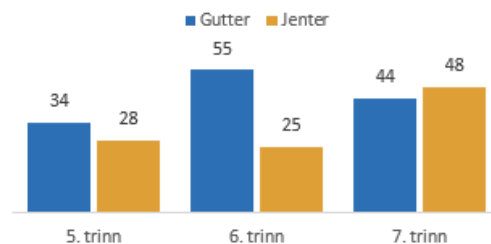
Flere unge opplever at de sjeldent er til nytte og rapporterer om lite opplevd mestring. Det er en høyere andel jenter enn gutter som opplever dette.

Figurene viser svar fra ungdomsskoleelever i Rauma til Ungdata-undersøkelsen 2024. Tallene er tilnærmet lik for elever som går på videregående.

Skjermbruk tar en stadig større plass i hverdagen til ungdommene.

Økt skjermbruk og lavere deltakelse i aktiviteter

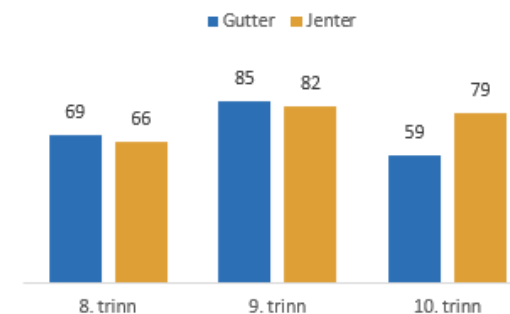
- Selv om mange er aktive, ser vi frafall fra organiserte fritidsaktiviteter utover ungdomsårene.
- Skjermbruk tar en stadig større plass i hverdagen, spesielt blant ungdomsskoleelever og videregående elever, hvor en stor andel bruker over 3-4 timer daglig av fritiden foran skjerm.
- Manglende balanse mellom skjermtid og fysiske eller sosiale aktiviteter kan påvirke både helse, trivsel og sosial mestring negativt.

Figur: Prosentandel som bruker minst 3 timer daglig foran en skjerm etter skolen, på barneskolen

40 % av barn og unge sier de ønsker å redusere skjermbruken, men får det ikke til.

20 % av elevene på VGS i Rauma bruker mer enn ett årsverk på skjerm etter skoletid.

Figur: Prosentandel som bruker minst 3 timer daglig foran en skjerm etter skolen, på ungdomsskolen

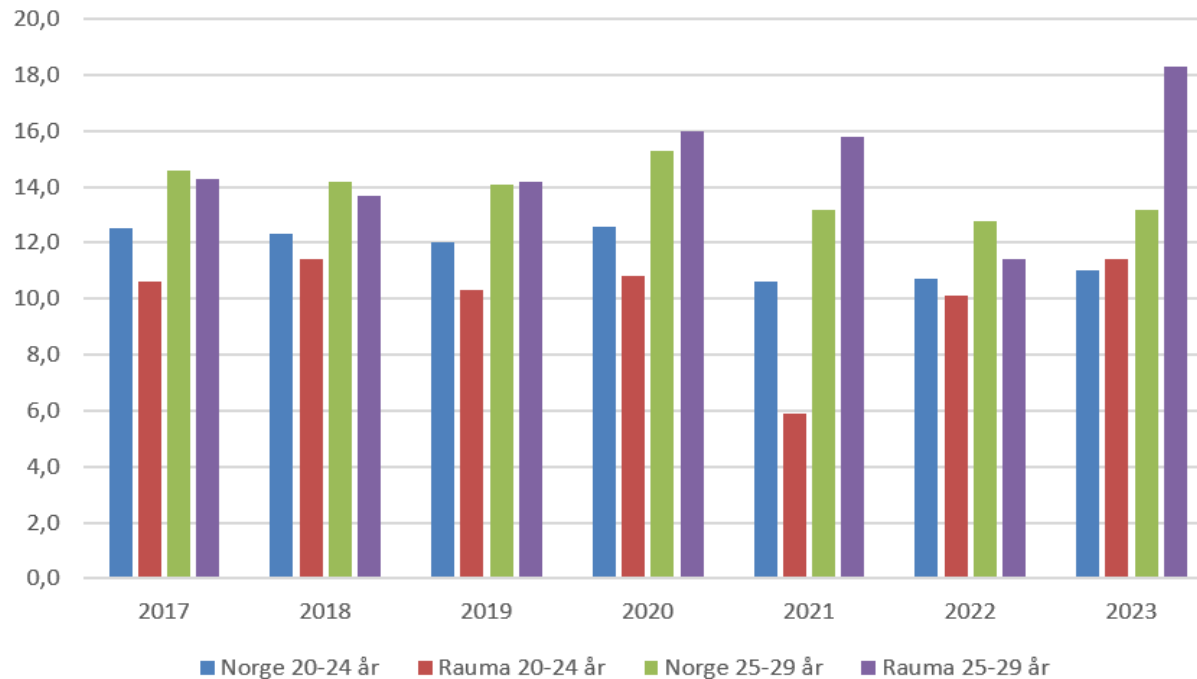
Alkoholbruk og risikofaktorer

Høyere andel ungdom som drikker alkohol sammenlignet med nasjonalt nivå, samt flere som får lov til dette av foresatte, skaper en risiko for både helseutfordringer og svekket skoleprestasjon.

Ungt utenforskap

Det er sterk bekymring rundt økt skolefravær i grunnskolen. Spesielt er de store utfordringene med deltakelse på barneskoletrinnene nye. Å fullføre videregående opplæring blir vurdert som viktigste faktor for en aktiv deltakelse i samfunnet videre.

Rauma kommune har relativt mange unge (25-29 år) som står utenfor arbeid og utdanning.

Med et gjennomsnittlig fravær på elleve dager og seks timer, har Rauma-skolen høyere fravær enn både fylket og det nasjonale snittet med henholdsvis åtte dager og seks timer.

Det er bekymring rundt antall elever med svært høyt skolefravær

Figur: Figuren viser den prosentvise andelen av aldersgruppen som er utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak. Kilde SSB tabell 13556

Integrering

Hvorfor er dette en utfordring?

Rauma har både bosetting og ordinært mottak med 150 plasser og mottak for enslige mindreårige med 25 plasser. Dette er en relativt ny situasjon for kommunen.

Det kan bli krevende å finne nok boliger, og det er krevende å få flyktninger i arbeid.

Vi må ha mål om god integrering gjennom:

- Kunnskap om norsk samfunnsliv, formelle kvalifikasjoner og tilknytning til arbeidsliv er nøkkel for å lykkes
- Samhandling internt i kommunen og med fylkeskommune, Nav og lokale arbeidsgivere er en forutsetning

Beredskap

Hvorfor er dette en utfordring?

Kommunene har en sentral rolle i arbeidet med samfunnssikkerhet. Det er et stort ansvar å forebygge og håndtere kriser.

- Kommunene skal utvikle trygge og robuste lokalsamfunn, og har et grunnleggende ansvar for å beskytte befolkningen og bidra til å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner. Kommunen har også samordner-rolle i samfunnssikkerhetsarbeidet.
- Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse skal brukes som kunnskapsgrunnlag for kommunens arbeid med samfunnssikkerhet. Selv om søkelyset er rettet mot uønskede hendelser som utfordrer kommunen, er et godt forebyggende arbeid og god grunnberedskap forutsetninger for et godt samfunnssikkerhetsarbeid.
- Vi foreslår at ROS integreres i overordnet samfunnsplan for slik å inngå i alle delplaner

Et varmere, våtere og gjengrodd Rauma

Klimaendringer vil i stor grad påvirke kommunen vår, og her presenteres eksempler på hvordan Rauma blir påvirket på lang sikt, mot slutten av dette århundre

Forutsetningen for disse eksemplene er at klimautslippene er middels store, noe som faktisk er et optimistisk scenario. Dette krever at verdens land kutter utslipp i rekordfart.

Hvorfor er dette en utfordring?

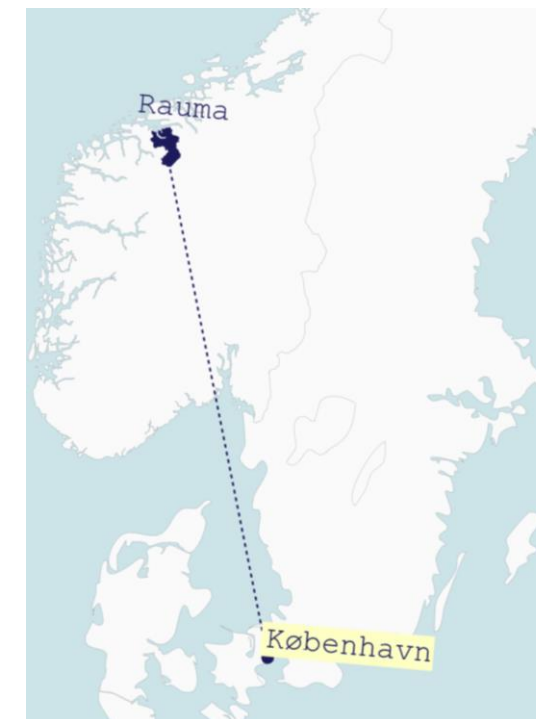
- Enorme samfunnsøkonomiske kostnader og private kostnader
- Biologisk mangfold
- Naturglede

Styrtregn: De kraftigste regnskyllene blir 50 % kraftigere.

Det blir mer regn, men det som virkelig påvirker hverdagen er det nye styrtregnet. Det vil bli betydelig flere voldsomme regnskurer i kommunen. De kraftigste regnskyllene vil bli hele 50% kraftigere. Det er slike kraftige regnskyller som forårsaker mange av naturkatastrofene i Norge. Og nesten ingen kommuner har systemer for å ta unna så mye vann.

Innholdet til utfordringsbildet «et varmere, våtere og gjengrodd Rauma» er hentet fra NRKs «Hvordan blir klimaet i din kommune» ([Hvordan blir klimaet i Rauma - NRK](#)).

Varmere og stormflo: I lavlandet vil det være omtrent like varmt som det er i København i dag. En stormflo, så kraftig at havnivået stiger med opptil 2 meter, kommer i dag hvert 200 år. Mens i fremtiden kan det som i dag kalles en 200-års stormflo treffe Rauma minst en gang i året.

Eksemplene som er presentert er ikke uttømmende. Det er også viktig å påpeke at endringene allerede har begynt – og blir større og større for hvert år.

Klimaendringer handler også om samfunn og økonomi:

- Blir det mer krig i en varmere verden, og får vi flere pandemier?
- Får vi flyktningkrise i norske kommuner når naturkreftene rammer land som Maldivene og Bangladesh?
- Og hva hvis verdensøkonomien kollapser på grunn av hetebølger og matmangel, eller hvis ingen vil kjøpe oljen vår lenger?

Laksen vil slite. Laksen vokser dårligere og blir lettere syk når vannet er for varmt. Oppdrettsnæringen og laksefiske er av næringene som vil gå tøffere tider i møte.

Kan alle skidagene på Stormyra forsvinne?

For skientusiaster vil hele sesongen kunne bli borte for de som går på ski i lavlandet (under 300 moh.). Tatt ut fra skibildet: Halvparten av skidagene kan forsvinne på 300 – 1000 moh.

Fjell og vidder kan gro igjen

Med tidligere vår, vil trærne kunne erobre 81% av fjell- og videområdene. Dette vil i stor grad påvirke beitemene til villreinen.

Foto: Andre Berli

Arealbruk og naturmangfold

Hvorfor er dette en utfordring?

Arealbruk truer naturmangfold og biologisk mangfold. Intakt natur er viktig for naturens evne til å levere økosystemtjenester

Arealendringer og inngrep

En av de største årsakene til tap av natur i Rauma er arealendringer. Utbygging av infrastruktur, hyttefelt, næringsarealer og kraftutbygging fører til fragmentering av naturområder. Dette kan redusere leveområdene for arter og påvirke økosystemenes evne til å levere viktige naturgoder som flomdemping, karbonlagring og rekreasjonsmuligheter (økosystemtjenester).

Natur og klimaendringer

Klimaendringer kan forsterke tapet av natur. Økte temperaturer, mer ekstremvær og endringer i nedbørsmønstre er faktorer som kan påvirke sårbare arter og økosystemer. Endringer i klimaforholdene kan også gjøre det vanskeligere for enkelte arter å overleve, noe som svekker det biologiske mangfoldet. Naturens evne til klimatilpasning ivaretas generelt sett best ved å bevare velfungerende og sammenhengende naturområder. For eksempel kan mer intense regnskyll bidra til økt erosjon og skredfare, noe som igjen kan skade naturområder og infrastruktur.

Tømmer fra skogen til brensel og husbygging er en velkjent økosystemtjeneste. Skogens tjenester som vann- og luftrensing, flomdemper, turterreng og hjemsted for truede arter er kanskje lettere å overse.

Arealbruk og naturmangfold

For å kunne ivareta naturmangfoldet i den fysiske samfunnsutviklingen med blant annet boligbygging, næringsutvikling og samferdsel, er det en forutsetning med helhetlig og bevisst planlegging og prioriteringer i arealforvaltninga.

Arbeidet med kommuneplanens arealdel er en god anledning til å se fremtidig samfunnsutvikling og kommunens arealer i sammenheng. Det må fastsettes langsiktige prioriteringer på overordna nivå, som også inkluderer bevaring av viktige miljøverdier.

Press fra reise- og friluftsliv

Rauma er en av Norges fremste natur- og reiselivsdestinasjoner, med kjente attraksjoner som Romsdalseggen og Trollstigen. Økt turisme og friluftsliv er positivt for lokal verdiskaping, men kan også føre til slitasje på sårbare naturområder. Stier og fjellområder er utsatt for erosjon, og økt ferdsel kan forstyrre dyreliv, beitedyr og vegetasjon.

Det er derfor nødvendig med bærekraftige løsninger for å balansere naturvern og reiselivsutvikling.

Høsten 2024 ble det gjennomført en helhetlig tåleevneanalyse for Rauma.

Arealstrategi

Som en rød tråd mellom kommunes ønskede samfunnsutvikling og arealbruk, skal det som del av arbeidet med samfunnsplanen utarbeides en arealstrategi for kommunen. Denne skal sikre at samfunnsplanens føringer blir fulgt i arealdelen.

Arealstrategien bør være langsiktig og ha et lengre tidsperspektiv enn ordinær kommuneplanperiode på 12 år, for eksempel 20–30 år. Arealstrategien skal være en strategi for kommunens utviklingsretning og ønsket utbygging, men bør også ta stilling til hvor kommunen ikke vil åpne for utbygging.

En slik strategi vil være et viktig bidrag mot å samordne blant annet bolig-, areal-, og transportplanlegging, næringsutvikling, klimagassutslipp og nedbygging av natur og dyrka mark.

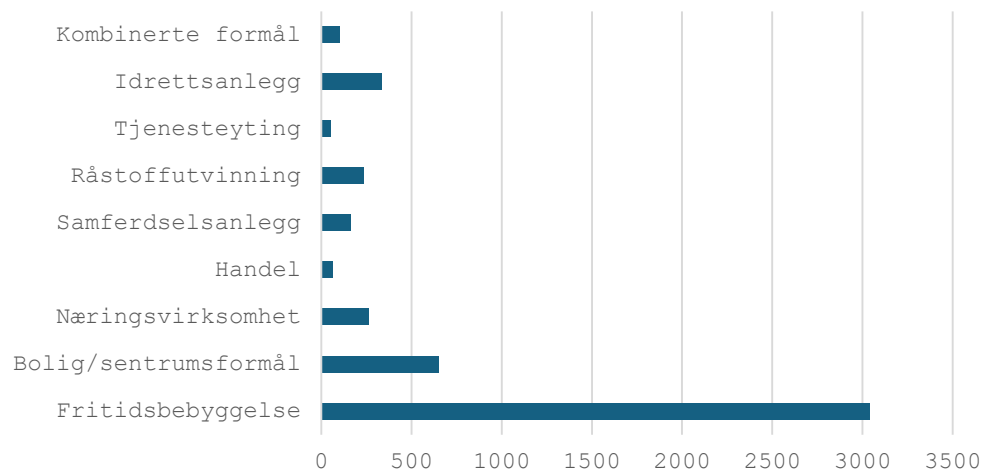
For å få et bilde av planlagt arealbruk i kommunen, kan en se hvilke fremtidige tiltakstyper som ligger inne i vedtatte arealplaner.

Pressområder

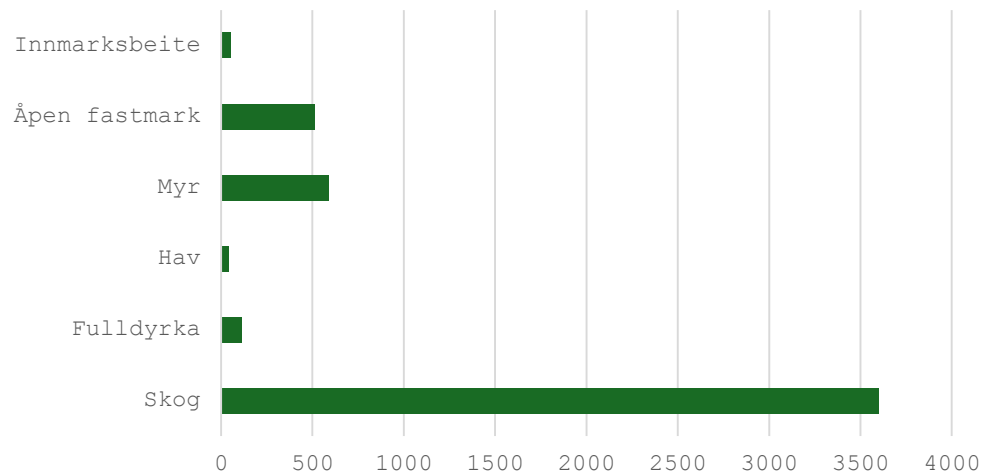
Figurene nedenfor illustrerer arealformål og arealtyper i kommunens planreserve. Planreserver er arealer som er avsatt til fremtidig utbygging i kommunale arealplaner, men som ennå ikke er utbygget.

Fritidsbebyggelse er den tiltakstypen det er satt av mest arealer til i gjeldende arealplaner, etterfulgt av bolig-/sentrumsformål og næringsvirksomhet, se figuren nedenfor til venstre. Områdene som er satt av til utbygging består hovedsakelig av skog, myr og åpen fastmark, se figur nedenfor til høyre.

Arealformål i kommunens planreserve
(dekar)

Arealtyper omfattet av kommunens
planreserve (dekar)

Kultur sin rolle i samfunnsutviklingen

Det er behov for bevissthet rundt kulturens rolle og viktighet i samfunnet

Levende lokalsamfunn

Kulturen favner vidt, og handler om hele spekteret fra kunst, kultur, idrett, friluftsliv, kulturminne- og kulturvern til frivillighet.

Universell utforming av steder, bygninger, uteareal og transporttilbud er en sentral forutsetning for å utvikle levende lokalsamfunn.

Det skal legges til rette for at alle innbyggere, uavhengig av funksjon, kan være aktive og delta i samfunnet, og for at det blir møte mellom generasjoner. Kulturopplevelser, tilgang til naturområde og et godt fysisk og sosialt inkluderende nærmiljø er viktig, og støtter opp om gode liv, helse og livskvalitet gjennom hele livsløpet.

Det skal legges til rette for at barn og unge, skal ha like muligheter til å delta, bli involvert og inkludert, til mestring og trivsel og til å ivareta egen helse.

Beredskap

Kulturlivet kan ha stor betydning for utviklingen av et demokratisk samfunn. Kulturen er en viktig bidragsyter til ytringsfrihet, fellesskapsfølelse, evne til empati, kritisk tenkning og er således en viktig faktor i vår beredskapsplan.

Arealbruk og utvikling av raumasamfunnet

Hvorfor er dette en utfordring? Areal er en begrenset ressurs der disponeringen er viktig for utviklingen av raumasamfunnet, og der flere hensyn må avveies. Utfordringen er å definere rammer og retningslinjer for prioritering av utbyggingsområder som er bærekraftige og samtidig forenkler planarbeidet og skaper forutsigbarhet

Næringsutvikling, inkludert landbruk, har arealbehov som er viktig for samfunnsutviklingen fordi det skaper arbeidsplasser, sikrer matforsyning, og bosetting.

Boligutvikling er avgjørende for samfunnsutviklingen fordi det gir folk trygge og stabile hjem, fremmer økonomisk vekst, og bidrar til å skape levende og bærekraftige lokalsamfunn. Boligutvikling står overfor flere utfordringer, inkludert:

- **Økonomiske barrierer:** Høye byggekostnader og begrenset tilgang til finansiering kan gjøre det vanskelig å utvikle nye boliger, spesielt i distriktsområder. Dette kan igjen hindre næringsutviklingen og attraktivitet som bosted
- **Regulatoriske hindringer:** Reguleringer og lange godkjenningsprosesser kan forsinke boligprosjekter og øke kostnadene.
- **Sosial bærekraft:** Å sikre at boligutvikling er inkluderende og tilgjengelig for alle samfunnsgrupper, inkludert vanskeligstilte og barnefamilier, krever nøye planlegging og samarbeid.
- **Miljøhensyn:** Bærekraftig boligutvikling må ta hensyn til miljøpåvirkninger, som energiforbruk og klimavennlige byggemetoder.
- **Demografiske endringer:** Tilpasning til en aldrende befolkning og endrede boligbehov er en utfordring

Levende bygder og tettsted: Er viktig for å skape robuste og bærekraftige samfunn som kan møte fremtidige utfordringer på en effektiv måte.

Sentrale tema/fokusområder

Nedenfor er sentrale tema/fokusområder for planarbeidet listet opp. Disse er valgt med tanke på utfordringsbildet som er presentert. Under hvert tema/fokusområde beskrives noen konkrete utredningsbehov. I tillegg kommer et mer generelt utredningsbehov, se neste kapittel.

Produktivitet i kommunal tjenesteyting

Kommunen står overfor økende krav til tjenestekvalitet samtidig som ressursene er begrensede. Kommunen må sikre effektiv bruk av ressurser for å opprettholde og forbedre tjenestene til innbyggerne.

Utredningsbehov: Produktivitet i tjeneste våre – hvor har vi mest å hente?

Digitalisering

For å opprettholde og styrke kvaliteten på kommunens tjenester innenfor begrensede ressurser, er digitalisering en nødvendighet. Teknologiske løsninger kan bidra til økt produktivitet, bedre ressursutnyttelse og mer tilgjengelige tjenester for innbyggerne. Særlig innenfor helse er det et økt behov for digitale løsninger.

Utredningsbehov: Scenarier særlig innenfor helse og omsorg på digitaliseringstiltak.

Få folk til å stå lenger i jobb

Kommunal sektor står overfor et økende behov for arbeidskraft for å opprettholde og utvikle viktige tjenester. For å sikre nok arbeidskraft i årene fremover, må kommunen legge til rette for at flere i den eldre delen av befolkningen kan og vil bidra. Fokuset kommer særlig til å være på aldersgruppen 65 år og eldre.

Utredningsbehov: Hvem er gruppen vi kan motivere? Kvalitative intervjuer og spørreundersøkelser. Ulike insentivstrukturer.

Oppvekst

Gode oppvekstsvilkår er avgjørende for barn og unges utvikling, mestring og trivsel. En kommune som er god å vokse opp i, er en kommune man vil bli i, eller flytte tilbake til.

Utredningsbehov: Kartlegge helsefremmende rammer og forebyggende arbeid i barnehage og skole. Se på i hvilken grad fritidstilbudet til barn og unge samsvarer med deres ønsker, og se på barrierer for deltakelse, og årsaker til frafall. Hvordan kan man styrke foreldrerollen i arbeidet med å skape gode oppvekstsvilkår.

Helsefremming

Helsefremming handler om å skape et samfunn som fremmer innbyggernes fysiske, mentale og sosiale velvære.

Utredningsbehov: *Hvilke kvaliteter i eget nærområde verdsetter innbyggerne, og hva savner de (både kvalitative intervjuer og spørreundersøkelse). Kartlegge muligheter for å øke aktiv transport og hverdagsaktivitet. Hvordan kan vi dyktiggjøre og motivere innbyggerne til å ta gode helsefremmende livsstilsvalg.*

Rammer for innovasjon / næring

For å sikre fremtidig verdiskaping må kommunen ha en politikk som stimulerer til nyskaping og vekst.

Utredningsbehov: hvilke handlingsrom kommuner har for tilrettelegging for næring, kvalitative intervjuer og spørreundersøkelser med oppstartsselskaper andre steder (både de som har etablert seg i bygd og by), intervjuer/spørreundersøkelse med eksisterende næringsliv

Kultur

Utredningsbehov: Det er planlagt å skrive en kulturplan i planperioden. Denne vil omhandle og utrede det brede kulturfeltet samt kulturberedskap.

Arealbruk i arealstrategien

Bærekraftig arealbruk handler om å balansere utvikling og vern for å sikre en langsiktig og bærekraftig samfunnsutvikling.

Utredningsbehov: En vurdering av konsekvenser av arealnøytralitet

Naturen - vårt komparative fortrinn

Raumas natur er en unik ressurs både for innbyggere og næringsliv, og må forvaltes med respekt. Bærekraftig bruk av naturen kan gi grunnlag for både reiseliv, rekreasjon og lokal verdiskaping.

Utredningsbehov arealbruk og natur: For å kunne ha et bevisst forhold til konsekvensene av arealbruken i kommunen, er det viktig med så god oversikt over naturen og tilstanden til økosystemene våre som mulig. Dette må ses i sammenheng med utbyggingsbehov og -press i kommunen. Det må også identifiseres hvor natur og naturmangfold er under størst press fra andre samfunnsinteresser, og hvordan disse arealkonfliktene skal vurderes og prioriteres opp mot hverandre. Det er igangsatt arbeid med en kommunedelplan for naturmangfold. Dette arbeidet vil omfatte innhenting og sammenstilling av kunnskap om naturverdiene i kommunen, som grunnlag for målsetninger retningslinjer for ivaretagelse av natur i Rauma kommune, inkludert konkrete tiltak.

Klimatilpasning

Klimaendringene gir økt risiko for ekstremvær, flom og skred. Dette krever målrettede tiltak for å sikre infrastruktur og lokalsamfunn. Kommunen må være proaktiv i klimatilpasningen for å redusere sårbarhet og øke robustheten i samfunnet.

Utredningsbehov: Klimaet i fremtiden – hva må vi planlegge for? Og hvordan håndtere dette? Hvordan kommunen kan ta i bruk klimatilpasningstiltak.

Beredskap

Samfunnet står overfor nye og økende beredskapsutfordringer, blant annet knyttet til ekstremvær, sikkerhet og infrastruktur.

Utredningsbehov: Helhetlig risiko og sårbarhetsanalyse skal brukes som kunnskapsgrunnlag.

Samhold – samfunn – fellesskap

Et sterkt fellesskap skaper trygghet, trivsel og tilhørighet i lokalsamfunnet.

Utredningsbehov

Under hvert tema/fokusområdet er det beskrevet eventuelle utredningsbehov. I tillegg til utredningsbehovene som er beskrevet, vil det utarbeides en mer generell informasjonspakke som inneholder

- Hvem er vi?

Eksempler på innhold: befolkningsutvikling historisk, framskrivninger, innvandring og tilflytting.

- Hvor bor vi?

Eksempler på innhold: bosettingsmønster, boliger, fritidsboliger, bokostnader og boligprisutvikling

- Hva gjør vi?

Eksempler på innhold: Barnehagetall, antall elever i grunnskolen, framskrivninger, utdanningsnivå, sysselsetting, pendling, kulturindeks

- Hvordan har vi det?

Eksempler på innhold: folkehelseprofil, oppvekstprofil, sykefravær, uføre, inntektsnivå, sosialhjelp

- Hvilke rammebetingelser har vi?

Eksempler på innhold: statlig rammetilskudd og inntektssystemet, hvordan det økonomiske handlingsrommet kan påvirkes på kort eller lang sikt, økonomisk ordliste